

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ KOLEJİ ÖĞRENCİLERİNİN
SAĞLIK DURUMLARI VE SOSYO-KÜLTÜREL YAPILARI**

Sevgi Başkan   Betül Bulut***   Ayhan Dağdemir***   İlksen Turhanoglu*
Şükrü Cin*   Ufuk Gür****   Recai Altınsoy******

«2000 yılında herkese sağlık» sloganının gerçekleştirilmesi, sağlık hizmetlerinden tüm nüfusun yararlanmasını sağlayan bir sağlık örgütü ile olasıdır. Bu örgüt içinde hemşireler temeli oluşturan önemli unsurlardan biridir.

Kısa süre sonra sağlık örgütünde çalışacak hemşire adaylarının sağlık sorunlarının saptanması, okul sağlığı hizmetleri kapsamında çözümlenmesi ve sağlık eğitim programlarının hazırlanmasına yardımcı olunması amacıyla AÜTF Sağlık Bilimleri Kolejinde bir tarama programı başlatılmıştır.

Bu program çerçevesinde kolejde öğrenim görmekte olan kız öğrencilerin sistemik fizik muayeneleri ve bazı laboratuvar incelemeleri yapılarak değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmelerin sonucunda başlangıçta heterojen kaynaklı bir grup olan ve ileri dönemlerde sağlık örgütünde görev alacak bu öğrenci grubunun sağlık sorunları, toplu yaşamdan kaynaklanabilecek bulaşıcı ve paraziter hastalık yaygınlığı saptanmaya çalışılmıştır. Ek olarak öğrencilerin sosyo-kültürel düzeyleri ile meslekleri ve gelecekleri ile ilgili düşünceleri bir anket ile değerlendirilmeye çalışılmıştır.

MATERYAL ve METOD

Çalışma Ocak / 1991 — Şubat / 1991 tarihlerinde AÜTF Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları ABD'da yapılmış ve AÜTF Sağlık Bilimleri Kolejinde öğrenim görmekte olan 14 - 20 yaşlar arasında (Ort. 16,3) 294

* AÜTF Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Profesörü,

** AÜTF Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Doçenti,

*** AÜTF Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Araştırma Görevlisi,

**** AÜTF Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları İterni.

kız öğrenci çalışmaya alınmıştır. Tüm öğrencilerin sistemik fizik muayeneleri ve ölçümleri iki çocuk hekimi tarafından yapılmış, laboratuvar incelemeleri olarak hemoglobin (Hb) ölçümü, tam idrar muayeneleri, dışkıının parazitolojik incelemesi, boğaz kültürleri ve tam idrar muayenesinde enfeksiyonu destekler bulgu saptananlarda idrar kültürü yapılmıştır. Laboratuvar incelemeleri poliklinik laboratuvarında hekim ve laboratuvar teknisyeni işbirliği ile yürütülmüş, veri kayıtları ve materyal toplanmasında bir intern doktor yardımcı olmuştur.

Öğrencilerin tümüne yaşadıkları sosyal çevreyi, aile yapılarını, sosyo-kültürel aktivitelerini, meslekleri hakkındaki görüş ve gelecekleri ile ilgili düşüncelerini sorgulayan 30 soruluk bir anket formu verilmiştir. 294 öğrenciden 5 tanesi formu yanıtlamayı istemedikleri için 289 öğrencinin anket formu değerlendirmeye alınmıştır.

Bu tarama programı sonucunda patoloji saptanan öğrencilerin üst solunum yolu enfeksiyonları, idrar yolu enfeksiyonları, anemileri tedavi edilmiş ve kontrol incelemeleri yapılmıştır.

BULGULAR ve YORUM

Sağlık Bilimleri Koleji öğrencilerinin belirlenen bazı sosyo-demografik özellikleri Tablo I, II ve III'de görülmektedir.

Tablo I - Öğrencilerin kolej öncesi yaşadıkları yerleşim yerlerine göre dağılımları (AÜTF, Ocak - Şubat 1991)

Köy	Sayı	Yüzde
Köy	29	10,0
İlçe	105	36,4
İl merkezi	155	53,6
TOPLAM	289	100,0

Öğrencilerin % 53,6'sı il merkezinden gelmelerine rağmen apartman dairesinde oturanların oranı % 33'dür. % 67'si gecekondu tipi evlerde oturmakta ve % 70'inin aileleri 5 ve üstü aile bireyinden oluşmaktadır. Bu öğrencilerin % 25,5'inde kardeş sayısı 5 ve altında, % 74,5'inde 5'in üstündedir. Bu oranlar kentsel aile normlarının oldukça üstünde kalmakta ve öğrencilerin aile içi olanakları paylaşma sorunlarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Tablo II - Öğrencilerin anne ve baba eğitim durumlarına göre dağılımları (AÜTF, Ocak - Şubat 1991)

Eğitim Düzeyi	BABA		ANNE	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Okur - Yazar Değil	10	3,5	54	18,7
Okur - Yazar	13	4,5	22	7,6
İlk Okul Mezunu	162	56,0	192	66,4
Orta Öğrenim Mezunu	79	27,3	17	5,9
Yüksek Öğrenim Mezunu	25	8,7	4	1,4
Toplam	289	100,0	289	100,0

Tablo II'de görüldüğü gibi öğrencilerin anne ve babaları ilk öğrenim mezunu ağırlıklı olup lise ve yüksek okul eğitimi olan babalar annelere oranla daha fazladır.

Tablo III - Öğrenci ailelerinin 1991 yılı gelir durumlarına göre dağılımları (AÜTF, Ocak - Şubat 1991)

Ortalama Aylık Gelir	Sayı	Yüzde
500.000 TL. altında	39	13,5
500.000 — 1.000.000 TL.	179	62,0
1.000.000 — 2.000.000 TL.	62	21,5
2.000.000 TL. üstünde	9	3,0
TOPLAM	289	100,0

Öğrenci ailelerinin ortalama aylık gelir düzeylerine göre dağılımları incelendiğinde büyük bir çoğunluğunun (% 62) gelir düzeyi 500.000 — 1.000.000 TL. arasında değişmektedir.

Fizik muayenesi yapılan öğrencilerin ağırlıkları 35,5 — 76 kg arasında (ort. : 54,14 + 0,022; ortanca : 53 kg) bulunmuştur. Öğrencilerin Türk çocukları standartlarına göre % 2,72'sinde ağırlık 3. persentilin altında, % 79,25'inde 3. — 97. persentiller arasında, % 0,68'ide 97. persentilin üzerinde bulunmuştur.

Öğrencilerin boyları 142 - 170 cm arasında (ort : 159,46 ± 0,020 cm; ortanca : 159 cm) değişmekte olup, % 6,46'sı —2 SD'nun altında ve patolojiktir. Hem ağırlık, hem de boy değerlendirilmesinden elde edilen sonuçlar Erefe ve arkadaşlarının İzmir yöresinde 1986 yılında yaptıkları çalışmanın (4) sonuçları ile uygunluk göstermektedir. Ayrıca öğ-

rencilerin sosyoekonomik yönden orta ve alt sınıf ailelerin çocukları oldukları dikkate alındığında bu sonucun beklentiye uygun olduğu söylenebilir.

İncelemeye alınan öğrencilerin % 12,1'inde görme bozukluğu olduğu ve gözlük kullandıkları görülmüştür. Bu oran Türkiye genelinde bildirilen % 4,88 oranına göre (6) oldukça yüksek bulunmaktadır.

İncelenen öğrencilerin % 41,4'ünün ağız muayenesinde çürük diş saptanmış, % 11,0'inde çürük diş sayısı 4 ve üstünde bulunmuştur. Bu oran % 31,87 olan Türkiye ortalamasına göre oldukça yüksektir ve muhtemelen öğrencilerin sosyal ve kültürel özelliklerinden kaynaklanmaktadır.

Orofarenks muayenesinde % 21,3 hiperemi, kulak muayenesinde % 2,0 seröz otitis media, % 1,0 timpan zarda perforasyon, % 15,0 tek ya da iki taraflı buşon saptanmıştır. Bu oran Türkiye genelindeki KBB hastalıkları oranlarıyla uygunluk göstermekle (6) beraber, oranın kısmen yüksek olmasının taramanın kış aylarında yapılmış olmasından kaynaklanabileceği düşünülmüştür.

Öğrencilerin fizik muayene sonucunda saptanan diğer patolojik bulgular Tablo IV'de gösterilmiştir.

Tablo IV - Tüm öğrencilerin fizik muayenedeki patolojik bulguları

Patolojik Bulgular*	Sayı	Yüzde
Guatr	147	50,0
Kardiak Sisteme ait	41	13,9
Hipertansiyon	35	11,9
Cilt	15	5,1
Solunum Sistemine ait	6	2,0
Hepatomegali	3	1,0
Splenomegali	1	0,3

(* 294 öğrencide)

Patolojik bulgular içinde guatr en dikkati çekici bulgu olmuştur. Öğrencilerin % 50,0'sinde saptanan guatrın büyüklüğüne göre dağılımı; % 64 I. dereceden, % 32 II. dereceden, % 4 III ve IV. derecedendir. Guatr saptanan öğrencilerin % 9,45'i endemik guatr bölgesinden gelmektedir. Bu oranlar Bolaç ve arkadaşlarının Marmara bölgesinde 624 sağlıklı kişide yaptıkları araştırmanın sonuçları ile uygunluk göstermektedir (1).

Hiçbir şikayeti olmayan bu sağlıklı kişilerde guatr oranının yüksek olması bu öğrencilerin okula kabul edilirken yapılan sağlık kurulu muayeneleri sırasında tiroid palpasyonuna gerekli önemin verilmediğini düşündürmektedir.

Kan basıncı değerleri öğrencilerin yaş grupları ve ağırlıkları göz önüne alınarak değerlendirilmiştir. 13 - 15 yaş için 136/86 mmHg ve üzeri, 16 - 20 yaş için 142/92 mmHg ve üzeri hipertansiyon olarak kabul edilmiştir (3). İlk ölçümde kan basıncı bu değerlerin üstünde bulunan öğrencilerin ölçümleri en az 3 kez yinelenmiştir. Tüm öğrencilerin % 11,9'unda hipertansiyon saptanmış, hipertansiyonu olan öğrencilerin % 11,7'sinde aynı zamanda kardiak patoloji bulunmuştur.

Kardiovasküler sistem muayenesinde; S1 ve S2 değişiklikleri, üfürümler, thrill, fixed split patolojik bulgu olarak kabul edilmiş ve tüm kardiak patoloji oranı % 13,9 olarak bulunmuştur. Üfürüm saptanan öğrencilerin % 20'sinde anemi saptanmıştır.

Solunum sistemi muayenesinde patoloji oranı % 2,0, cilt muayenesinde % 5,1 olarak saptanmıştır. Cilt patolojilerinin % 72'si hipertrikozdur. Bu sonuçlar Türkiye genelinde okul çocuklarının solunum ve cilt hastalıkları oranları ile (6) uyum göstermektedir.

Laboratuvar incelemelerinden elde edilen patolojik sonuçlar Tablo V'de toplu olarak görülmektedir.

Tablo V - Tüm öğrencilerin laboratuvar incelemelerinden elde edilen patolojik bulgular

Patolojik Bulgular*	Sayı	Yüzde
Anemi	29	9,9
İdrarda		
Lökositüri	35	11,9
Kültür (+)	14**	40,0**
Hematüri	6	2,0
Proteinüri	3	1,0
Parazit enfestasyonu	70	23,8
Askariasis	52***	74,3***
Giardiasis	18***	25,7***
Boğaz kültürü (+)	20	6,8
*294 öğrencide		
**Lökositüri saptanan 35 öğrencide		
***Dışkıda parazit saptanan 70 öğrencide		

Hb değerleri 8,5 - 19 gr/dl arasında (ort : 13,61 + 0,091 gr/dl; ortanca : 12,5 gr/dl) olarak bulunmuştur. Tüm yaş grupları için 12 - 16 gr/dl normal Hb değerleri olarak kabul edilmiş (5), buna göre öğrencilerin % 9,9'unda anemi saptanmıştır. Bu oran Türkiye genelindeki anemi oranları ile uyum göstermektedir (2).

İdrar muayenesinde lökositüri % 11,9 oranında saptanırken bunların idrar kültürlerinde % 40,0 oranında mm³'de 100 000'in üzerinde bakteri kolonisi saptanmıştır.

Dışkıının bir kez yapılan mikroskopik incelemesinde parazitoz prevalansı % 23,8 olarak saptanmıştır. Bunların % 74,3'ü askaris, % 25,7'si giardia enfestasyonudur. Bu oranlar Sağlık Bakanlığı'nın 1990 yılında yaptığı araştırmanın sonuçları ile karşılaştırıldığında hem Türkiye hem de kırsal kesimdeki ortalamalara göre oldukça yüksek olduğu görülmüştür (6). Tek bir dışkı muayenesi ile böylesine yüksek bir oranın saptanması öğrencilerin daha önce yaşadıkları toplum kesimi, okulda birbirleri ile yakın ilişki içinde olmaları ve koruyucu hekimlik konularında henüz tam bilinçlenmemiş olmaları ile ilişkili olabileceğini düşündürmektedir.

Tarama programı içinde tüm öğrencilerden boğaz kültürü alınmış ve % 6,8'inde B hemolitik streptokok üretilmiştir. Boğaz kültürü pozitifliği ile, öğrencilerin semptom ve bulguları karşılaştırarak yapılan değerlendirme sonucunda boğaz kültüründe üreme olan 20 öğrencinin (% 7); % 93,0'ü hasta, % 7,0'si taşıyıcı olarak kabul edilmiştir.

Öğrencilere verilen **anket formları** değerlendirildiğinde, saptanan sosyo-kültürel etkinliklerinin durumu Tablo VI'da görülmektedir. Buna göre düzenli kitap okuma alışkanlığının öğrencilerin % 50,5'inde, düzenli gazete okuma alışkanlığının ise ancak % 26,0'sında olduğu saptanmıştır. Sıklıkla magazin dergi ve gazetelerini okuduklarını ifade etmektedirler. Düzenli televizyon izleme alışkanlığı ise öğrencilerin % 24,0'ünde saptanmıştır ve çoğu televizyon dizileri izlediklerini belirtmişlerdir. Düzenli spor yapma alışkanlığı da öğrencilerin ancak % 5,0'i tarafından ifade edilmiştir. Oysa sağlıklı yaşamın ön koşulu olarak her geçen gün önemi giderek artan spor, gençleri çevre ve doğa ile bütünleştirmektedir. Ancak böyle spor ile içiçe yetişen bir nesil sağlıklı olacak ve hizmet verebilecektir. Öğrencilerin yalnız % 5,0'inin düzenli spor yapmasının % 58,5'inin ise hiç spor yapmamasının yettikleri sosyal çevre nedeniyle öğrencilere spor yapma alışkanlığının kazandırılmamış olmasından kaynaklandığını düşündürmüştür.

Tablo VI - Öğrencilerin kitap, gazete okuma, TV. izleme ve spor yapma alışkanlıklarının dağılımı

Alışkanlıkları	DÜZENLİ		DÜZENSİZ		YOK	
	sayı	yüzde	sayı	yüzde	sayı	yüzde
Kitap Okuma	146	50,5	139	48,1	4	1,4
Gazete Okuma	76	26,0	89	31,0	124	43,0
TV. İzleme	70	24,0	175	60,5	44	15,5
Spor Yapma	15	5,0	105	36,5	169	58,5

Meslekleri hakkında sorulan sorulara yanıt olarak öğrencilerin yalnızca % 47,8'i mesleğini kişisel beğeni ile seçtiklerini belirtmişlerdir. Meslek seçimindeki nedenleri ve oranları Tablo VII'de verilmiştir.

Tablo VII - Öğrencilerin hemşirelik mesleğini seçme nedenleri

	Sayı	Yüzde
Kişisel Beğeni	138	47,8
Ailenin İsteği	64	22,1
Erken Meslek Edinme	67	23,2
Özenti	20	6,9
Topla m	289	100,0

Öğrencilerin meslekleri ile ilgili gelecek planları sorulduğunda, 124 öğrenci (% 42,9) ileride hemşirelik mesleğini yapmak istemediklerini belirtmişlerdir. Mesleğine devam etmek istemeyen öğrencilerin istememe nedenleri Tablo VIII'de verilmiştir.

Tablo VIII - Hemşirelik mesleğini uygulamak istememe nedenleri ve oranları

	Sayı	Yüzde
Mesleği Sevmeme	98	79,1
Mesleğin Yorucu Oluşu	16	12,9
Ekonomik Yetersizlik	5	4,0
Statülerini Beğenmeme	5	4,0
TOPLAM	124	100,0

Mauchsch yaptığı çalışmada sosyal kontroller ve güvenceye daha fazla ihtiyaç duyan kişilerin hemşire okullarına geldiklerini göstermiştir. Öğrencilerimizin % 42,9'unun bu mesleği seçmelerindeki yanlış kararın öğrencilerin sosyal-ekonomik-kültürel düzeyi düşük bir toplumdan geliyor olmaları, aile yönlendirmesi, meslek seçiminin genç henüz bilinçlenmediği 13 - 14 yaş gibi küçük bir yaşta yapılmış olmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Hemşirelik mesleğinde çalışmak isteyen öğrencilerin % 31'i dahili bir bölümde, % 33'ü cerrahi bir bölümde, % 9'u psikiatri kliniğinde, % 4'ü acil serviste, % 2'si laboratuarda çalışmak istediklerini, % 21'i yüksek hemşire olmak istediklerini belirtmişlerdir.

Öğrencilerin % 40'ı eğitim sistemini beğenmediklerini, teorik derslerin fazla olduğunu, pratik uygulamanın yetersiz olup, eğitimlerinin toplum sağlığına yönelik olmadığını belirtmişlerdir .

Aile planlaması kavramı ile ilgili sorulara verilen yanıtlar öğrencilerin % 40'ının aile planlaması kavramını bilmedikleri ya da yanlış olarak bildiklerini göstermiştir. Bu sonuç ülkemiz sağlık sorunlarının çözümlenmesinde çok önemli rolleri olan bu grubun aile planlaması konusunda eğitimlerine daha çok ağırlık verilmesi gerekliliğini ortaya koymuştur.

Öğrencilerin tümü sigara, alkol, ilaç alışkanlıklarının olmadığını belirtmişlerdir. Bu sonucun deneklerin kız ve yatılı okul öğrencisi olmaları, yaşlarının küçük olması veya sosyo-kültürel engeller nedeniyle doğru yanıt vermekten çekinmelerinden kaynaklandığı düşünülebilir.

Bundan sonraki aşamada longitudinal olarak sürdürülmesi düşünülen bu tarama programına ek olarak guatrılı öğrencilerin tiroid fonksiyonlarının incelenmesi, sintigrafik incelemeleri; kardiyak patoloji saptanan öğrencilere ECHO kardiografi yapılarak değerlendirilmesi planlanmıştır.

Bu çalışmadan alınan sonuçlar ışığında 2000 yılında herkese sağlık ilkesine uygun olarak sağlık personeli adaylarının da sağlıklı yaşam, koruyucu hekimlik ve sosyo-kültürel etkinlikler konusunda bilinçlendirilmelerinin gerekli olduğu düşünülmüştür. Bu amaçları sağlamaya yönelik öneriler;

1. Öğrencilerin düzenli olarak kitap, gazete ve dergi okuyabilmeleri için uygun koşulların sağlanması,
2. Halk sağlığı konularında bilgilendirilmeleri,
3. Ana çocuk sağlığı ve aile planlaması konularında daha yoğun bilgilendirilmeleri,
4. Eğitim programlarının pratik uygulamalar yönünden zenginleştirilmesi,
5. Öğrencilerin okula giriş muayenelerinin guatr, hipertansiyon, anemi ve kardiyak patolojiler açısından dikkatle ve detaylı biçimde yapılması şeklinde sıralanabilir.

ÖZET

Bu çalışmayla, sağlık koleji öğrencilerinin sağlık durumları ve sosyo-kültürel yapılarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 295 öğrenci alınmış; fizik muayene, laboratuvar tetkikleri ve anket formu uygulanmıştır. Elde edilen en çarpıcı sonuç % 50 oranında guatr saptanmış olmasıdır. Ayrıca öğrencilerin %43'ünün çeşitli nedenlerle mesleğini uygulamak istemedikleri belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler : Sağlık koleji, öğrenciler, Sağlık taraması

SUMMARY

Health Status and Sociocultural Status Of Health College Students

With this work, investigation of health status and sociocultural structures of health college students is aimed. 295 students are involved in this study; physical examination, laboratory investigations and a questionnaire are performed. The most striking result gained is the finding of goitre in the ratio of 50 %. It is found out that 43 % of students do not want to carry out their profession with various reasons.

Key Words : Health College, Students Health Status Research

KAYNAKLAR

1. Bolaç V Dağoğlu T Tümer V Karşıdağ S : Sağlıklı kişilerde guatr sıklığı, Haseki Tıp Bülteni (91-94), 1988.
2. Çavdar AO Arcasoy A Gözdaşoğlu S Cin Ş Erten J : Türk çocuk ve gençlerinde anemi oranı, Fe eksikliği, İz elementleri 3 - 52, Ankara 1978.
3. Ekim M : Çocuklarda kan basıncı ve hipertansiyona yaklaşım Türkiye Klinikleri Tıp Bil Derg. 10 : 211-215), 1990.
4. Erefe İBatur Y Kocaman G ve ark : Bir adolesan çağ kız öğrenci grubunda hemoglobin, hematokrit ve anemi incelemesi. Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi, 2 : 1, (1-14), 1986.
5. Textbook of Pediatrics : Behrman RE, Kliegman RM. Nelson WE, Vaughan VC. 14. Ed. W.B. Saunders Company, Harcourt Brace Jovanovich, Inc. USA 1992, p : 1812.
6. 172. Yüksek Sağlık Şurası Türkiye I. taraması ara değerlendirme toplantısı. 22/6/1990 Ankara, TC. Sağlık Bakanlığı Matbaası.